

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย และใช้วิธีการสัมภาษณ์ประกอบ เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยทำการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของข่าวท้องถิ่น ที่นำเสนอทางสื่อมวลชนท้องถิ่น 3 ประเภท ได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น และโทรทัศน์ท้องถิ่น ของจังหวัดอุบลราชธานี สำหรับในส่วนของกรรายงานผลการวิจัยนั้น เป็นการนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) และการนำเสนอแบบตาราง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. ข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ท้องถิ่น ได้แก่ “ รายการข่าวท้องถิ่น ” ซึ่งนำเสนอทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 จังหวัดอุบลราชธานี ออกอากาศเป็นประจำทุกวัน ในช่วงเวลา 17.00 - 17.30 นาฬิกา

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา “รายการข่าวท้องถิ่น” ที่นำเสนอทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 จังหวัดอุบลราชธานี นั้น เนื่องจาก เป็นเพียงสถานีโทรทัศน์แห่งเดียวที่ดำเนินการผลิตรายการข่าวท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อเผยแพร่ให้เฉพาะประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ ซึ่งแตกต่างจาก ข่าวท้องถิ่นของสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆ ที่เป็นการรายงานข่าวมาจากส่วนกลาง ทำให้ประชาชนได้รับชมข่าวที่เหมือนกันหมดทั้งประเทศ

2. ข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น ได้แก่

2.1 “รายการข่าวบ้านเฮา” นำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี ออกอากาศในระบบ เอ. เอ็ม ความถี่ 1,341 กิโลเฮิร์ตซ์ และระบบ เอฟ. เอ็ม. ความถี่ 98.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ เป็นประจำทุกวัน เว้นวันเสาร์ ในช่วงเวลา 06.30 - 07.00 นาฬิกา

2.2 “รายการข่าวภูมิภาคอีสานใต้ ” นำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี ออกอากาศในระบบ เอ. เอ็ม ความถี่ 1,341 กิโลเฮิร์ตซ์ และระบบ เอฟ. เอ็ม. ความถี่ 98.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ เป็นประจำทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ในช่วงเวลา 12.15 - 12.30 นาฬิกา

2.3 “รายการข่าวท้องถิ่น” นำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี ออกอากาศในระบบ เอฟ. เอ็ม. ความถี่ 98.5 เมกกะเฮิร์ตซ์ เป็นประจำทุกวัน ในช่วงเวลา 18.00 - 18.15 นาฬิกา

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษารายการทั้งสามดังกล่าวนี้ เนื่องจากเป็นรายการที่มีลักษณะเป็นรูปแบบของรายการข่าว ส่วนรายการที่มีการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับท้องถิ่นในสถานีวิทยุกระจายเสียงอื่น ๆ นั้น จะมีลักษณะของการนำเสนอเป็นแบบ ข่าวสลับเพลง หรือเป็นข่าวสลับสารบันเทิง ซึ่งไม่ใช่ลักษณะของรายการข่าวที่แท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดรายการเหล่านั้นออกไปจากการศึกษาวิเคราะห์

3. ข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประเภทรายปักษ์และรายเดือน ของจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่

3.1 หนังสือพิมพ์ปฐมมาลัย	(รายปักษ์)
3.2 หนังสือพิมพ์อุบลรัตน์	”
3.3 หนังสือพิมพ์อีสานนิวส์	”
3.4 หนังสือพิมพ์วันใหม่	”
3.5 หนังสือพิมพ์ชนสยาม	(รายเดือน)
3.6 หนังสือพิมพ์ข่าวภูมิภาค	”
3.7 หนังสือพิมพ์รักอุบล	”
3.8 หนังสือพิมพ์สุดสยาม	”

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาวิเคราะห์หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้ง 8 ฉบับ ดังกล่าวข้างต้นนั้น เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีไม่มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประเภทรายวัน มีแต่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประเภทรายปักษ์และรายเดือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกหนังสือพิมพ์ดังกล่าวเป็นตัวอย่างในการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะคือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากวัสดุ

ได้แก่การวิเคราะห์ข้อมูลจาก เนื้อหาของข่าวท้องถิ่น ที่นำเสนอทางสื่อมวลชน ทั้ง 3 ประเภทดังที่ได้กล่าวไปแล้ว โดยทำการบันทึกเทปโทรทัศน์ “รายการข่าวท้องถิ่น” และบันทึกเทปวิทยุ “รายการข่าวบ้านเฮา”, “รายการข่าวภูมิภาคอีสานใต้” และ “รายการข่าวท้องถิ่น” เป็นระยะเวลา 30 วัน หรือ 1 เดือน คือระหว่างวันที่ 5 ธันวาคม 2540 ถึงวันที่ 3 มกราคม 2541 ส่วนการวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็ใช้ระยะเวลา 1 เดือน เช่นเดียวกัน คือ เดือนธันวาคม 2540 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับการบันทึกเทปโทรทัศน์และวิทยุของรายการข่าวท้องถิ่นต่างๆ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลกันได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ได้แก่การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานและองค์กรที่ผลิตข่าวท้องถิ่นของสื่อมวลชนทั้ง 3 ประเภท ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 จังหวัดอุบลราชธานี
2. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบลราชธานี
3. ผู้ผลิตรายการข่าวบ้านเฮา
4. บรรณาธิการข่าว รายการ “ข่าวบ้านเฮา”, “ข่าวภูมิภาคอีสานใต้” และ “ข่าวท้องถิ่น” ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบลราชธานี
5. บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ปทุมมาลัย
6. บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์อีสานนิวส์
7. บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์อุบลรัตน์
8. บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์วันใหม่
9. บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ชนสยาม

10. บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวภูมิภาค
11. บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์กรุงเทพ และ
12. บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์สุดสยาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. สมุดจดบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ และสมุดจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาและบทบาทของ “ข่าวท้องถิ่น”
2. วิद्यุเทป เพื่อบันทึกเทปรายการข่าวท้องถิ่น ที่นำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และเพื่อบันทึกการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ
3. วีดีโอเทป เพื่อบันทึกเทปรายการข่าวท้องถิ่น ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 จังหวัดอุบลราชธานี
4. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ได้แก่ หนังสือพิมพ์ปทุมมาลัย , หนังสือพิมพ์อีสานนิวส์ , หนังสือพิมพ์อุบลรัตน์ , หนังสือพิมพ์วันใหม่ , หนังสือพิมพ์ชนสยาม , หนังสือพิมพ์ข่าวภูมิภาค , หนังสือพิมพ์กรุงเทพ และ หนังสือพิมพ์สุดสยาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีกรอบแนวคิด ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา

ในส่วนของการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาของข่าวท้องถิ่นเป็นหลัก และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประกอบ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดลักษณะเนื้อหาและบทบาทของข่าวท้องถิ่น ที่นำเสนอในสื่อมวลชนท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยแบ่งการวิเคราะห์ตามประเภทของสื่อ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ และทำการเปรียบเทียบบทบาทของข่าวท้องถิ่นในสื่อมวลชนแต่ละประเภท แต่ละรายการ / ฉบับ ซึ่งในส่วนของการวิเคราะห์เนื้อหานั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงบทบาทของข่าวท้องถิ่นที่สะท้อนได้จากลักษณะเนื้อหาของข่าว , ปริมาณเนื้อที่หรือระยะเวลาในการเสนอข่าวที่มีบทบาทในด้านต่าง ๆ , ประเภทของแหล่งข่าวที่ได้รับการรายงานถึงในข่าว และ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งข่าวกับบทบาทที่สะท้อนได้จากเนื้อหาของข่าว

สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของชาวท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยพบว่าชาวท้องถิ่นที่นำเสนอทางสื่อมวลชนทั้ง 3 ประเภทนั้น ได้มีบทบาทเพิ่มเติมอีกประการหนึ่ง ได้แก่ บทบาทในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นบทบาทที่อยู่นอกเหนือไปจาก 3 บทบาทเดิมตามกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้ ดังนั้นจึงสามารถแบ่งบทบาทของชาวท้องถิ่นตามลักษณะเนื้อหาของข่าวที่ปรากฏ ออกเป็น 4 บทบาท ดังต่อไปนี้

1. บทบาทในการประชาสัมพันธ์

1.1 ประชาสัมพันธ์รัฐ หมายถึงลักษณะเนื้อหาของข่าวที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทในการมุ่งประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีกับบุคคลหรือหน่วยงานในสังกัดของรัฐเป็นหลัก โดยแบ่งเป็น บุคคลหรือหน่วยงานในสังกัดของรัฐจากส่วนกลาง และบุคคลหรือหน่วยงานในสังกัดของรัฐจากส่วนท้องถิ่น

1.2 ประชาสัมพันธ์ธุรกิจท้องถิ่น หมายถึงลักษณะเนื้อหาของข่าวที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทในการมุ่งประชาสัมพันธ์เชิงธุรกิจหรือการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีกับบุคคลหรือหน่วยงานในสังกัดขององค์กรธุรกิจเอกชนในท้องถิ่น

2. บทบาทในการพัฒนา

หมายถึงลักษณะเนื้อหาของข่าวที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ โดยแบ่งเป็น

2.1 บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึงการส่งเสริมให้ประชาชนมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น การรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ หรือ การรายงานสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น

2.2 บทบาทในการพัฒนาสังคม หมายถึง การพยายามสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง หรือค่านิยมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมสภาพสังคมในปัจจุบัน เช่น การให้ความสำคัญกับบทบาทของสตรีและเด็ก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การตระหนักถึงปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาเยาวชน ปัญหาด้านศีลธรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.3 บทบาทในการพัฒนาการศึกษา หมายถึง การส่งเสริมให้เกิดการศึกษาหรือ การให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนินชีวิต การรายงานความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของหน่วยงานในแวดวงการศึกษา

2.4 บทบาทในการพัฒนาการสาธารณสุข หมายถึงการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและการป้องกันตนเองจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น การรายงานข่าวเกี่ยวกับโรคระบาดและแนวทางในการป้องกันโรค

2.5 บทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารและการเตือนภัย หมายถึงการแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบในเรื่องราวต่าง ๆ ได้แก่ ข่าวประกาศของทางราชการ เช่น การแจ้งข่าวการงดจ่ายกระแสไฟฟ้า หรือข่าวที่ประชาชนฝากแจ้งรายงาน เช่น ข่าวแจ้งงานศพ ข่าวประกาศของนาย ฯลฯ รวมไปถึงการรายงานข่าวในลักษณะที่เป็นการเตือนภัยต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น การรายงานข่าวอุบัติเหตุ อาชญากรรม การรายงานข่าวจลาจล และการรายงานข่าวพยากรณ์อากาศ เป็นต้น

3. บทบาทในการรักษาเอกลักษณ์และการส่งเสริมความสามัคคีในท้องถิ่น

หมายถึงการรายงานข่าวที่เกี่ยวกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น การส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น หรือการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่ประชาชน

4. บทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตย

หมายถึงการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องการเมืองการปกครอง การกระตุ้นให้เห็นความสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด การส่งเสริมการกระจายอำนาจในการบริหารประเทศ และ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการสื่อสาร เป็นต้น

ในส่วนของการวิเคราะห์แหล่งข่าว ซึ่งหมายถึง บุคคล หรือหน่วยงาน ที่ถูกรายงานในข่าว ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของแหล่งข่าวเป็น 4 ประเภท คือ

1. บุคคลและหน่วยงานในสังกัดรัฐ

1.1 บุคคลและหน่วยงานในสังกัดรัฐส่วนกลาง หมายถึง เจ้าหน้าที่ข้าราชการ และหน่วยงานราชการที่ดำเนินงานอยู่ภายใต้สังกัดของราชการส่วนกลาง เช่น คณะรัฐมนตรี, ผู้ตรวจราชการจากกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ รวมไปถึงหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น

1.2 บุคคลและหน่วยงานในสังกัดรัฐส่วนท้องถิ่น หมายถึง เจ้าหน้าที่ข้าราชการ และหน่วยงานราชการที่ดำเนินงานภายใต้สังกัดของราชการส่วนท้องถิ่น เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ,

นายอำเภอ , สาธารณสุขจังหวัด , เกษตรอำเภอ รวมไปถึงหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในท้องถิ่น เช่น สำนักงานการประปาจังหวัด การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เป็นต้น

2. **องค์กรปกครองท้องถิ่น** หมายถึง บุคคลหรือหน่วยงานที่ดำเนินงานภายใต้สังกัดขององค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด , องค์การบริหารส่วนตำบล , เทศบาล , กำนัน , ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

3. **องค์กรธุรกิจ** หมายถึง บุคคลหรือองค์กรที่ดำเนินงานในฐานะที่เป็นหน่วยงานธุรกิจเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นหน่วยงานธุรกิจเอกชนในส่วนท้องถิ่น เช่น บริษัทห้างร้านต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี , ธนาคารพาณิชย์ ต่าง ๆ เป็นต้น

4. **ประชาชน** ได้แก่ ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป จากหลากหลายสาขาอาชีพ ซึ่งมีทั้งในลักษณะที่เป็นกลุ่มบุคคล องค์กรชาวบ้าน และปัจเจกบุคคล

สำหรับการเปรียบเทียบบทบาทที่ได้จากการศึกษาลักษณะเนื้อหาของข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอในสื่อมวลชนแต่ละประเภทนั้น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบตามสัดส่วนค่าต่ำสุด - สูงสุด ของปริมาณการนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนบทบาทในแต่ละด้าน และสัดส่วนความถี่ต่ำสุด - สูงสุด ของประเภทแหล่งข่าว ในสื่อมวลชนแต่ละประเภท

ส่วนในขั้นตอนของการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงนโยบายขององค์กรที่มีผลต่อการผลิตข่าวท้องถิ่น , กระบวนการในการคัดเลือกข่าว , กลุ่มเป้าหมายของรายการ , พื้นที่ครอบคลุมของการรายงานข่าว , ผู้สนับสนุนรายการ ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเนื้อหาของข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอในสื่อมวลชนแต่ละประเภท และแต่ละรายการ

จากนั้น ผู้วิจัยจะนำข้อมูลในส่วนที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวท้องถิ่น และข้อมูลในส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ประกอบกัน เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของข่าวท้องถิ่นที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่นประเภท วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ของจังหวัดอุบลราชธานี ว่าได้แสดงบทบาทในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนสำหรับชุมชนท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

การนำเสนอข้อมูล

เป็นการนำเสนอแบบพรรณาวิเคราะห์และการนำเสนอแบบตาราง